

Леонід Поліщук,

*аспірант кафедри «Могилянська школа журналістики»,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»*

leonid.polishchuk@ukma.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7835-2124>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДІАРЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЛГБТК+ СПІЛЬНОТ ТА ДИНАМІКА ГОМОФОБНИХ НАРАТИВІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року, а з лютого 2022 року переросла в повномасштабне вторгнення, має не лише фізичний, а й значний інформаційно-ідеологічний вимір. Цифровий простір перетворився на арену боротьби за цінності, де російські гомофобні наративи системно використовуються як інструмент дестабілізації українського суспільства та дискредитації його європейського цивілізаційного вибору (Luciani & Shevtsova, 2024; Tsaturyan, 2024). Медіарепресентація ЛГБТК+ спільнот у цьому контексті набуває критичного значення, оскільки вона відображає суспільні трансформації та здатність медіа протидіяти зовнішній агресії. Мета доповіді — комплексно проаналізувати, як російсько-українська війна вплинула на динаміку медіарепресентації ЛГБТК+ спільнот та трансформацію гомофобних наративів в українському цифровому дискурсі. Дослідження проведено методами кількісного контент-аналізу та якісного наративного аналізу на корпусі, що включає 600 коментарів у TikTok та Instagram (акаунти «УСЕ ПРО ЦЕ», PrEP.com.ua, Get Test), 695 матеріалів диджитал-платформи «Суспільне Новини» та 100 публікацій Telegram-каналу «Труха Україна». Ці платформи обрано через їхню популярність, різноманітність форматів та відмінності в модерації контенту.

Аналіз онлайн-дискурсу в коментарях під віральними відео в TikTok та Instagram показав поляризацію в тональності: 45 % коментарів позитивні (висловлюють підтримку), 38,2 % негативні (містять образи чи дискримінацію), 16,8 % нейтральні (без оцінки). При цьому спостерігаються статистично значущі відмінності між платформами: TikTok є простором більшої солідарності (49,4 % позитивних коментарів), тоді як Instagram, охоплюючи більш різномірну аудиторію, є простором вищого рівня конфліктності (52,9 % негативних коментарів). Цей дискурс структурується кількома конкуруючими наративами: від домінуючого наративу рівності, що часто пов'язаний із військовою службою, до наративів опору, які представляють ЛГБТК+ як загрозу релігійним нормам (наратив гріховності), національним пріоритетам (наратив «не на часі»), суспільній моралі (наратив загрози дітям) або самому існуванню в публічному просторі (наратив виключення). Особливо показовим є феномен «умовної інклюзії», за якого суспільне прийняття ЛГБТК+ осіб часто залежить від їх відповідності домінуючим соціальним ролям, зокрема образу «героїчного громадянина». Контент за участі військових викликає найбільшу підтримку, тоді як теми, що кидають виклик традиційним гендерним нормам (наприклад, про трансгендерних людей), провокують значний опір. Важливо, що негативні наративи часто є відлунням російської пропаганди, яка цілеспрямовано використовує гомофобію для розколу українського суспільства (Білоусенко та ін., 2022). Водночас, попри високий рівень ворожості онлайн, загальна динаміка свідчить про поступове посилення підтримки ЛГБТК+ спільнот, що корелює з даними соціологічних опитувань (Київський міжнародний інститут соціології, 2024).

На диджитал-платформі «Суспільне Новини» відбувся фундаментальний зсув у медіарепрезентації ЛГБТК+ спільнот, де повномасштабне вторгнення Росії виступило каталізатором якісної трансформації. До 24 лютого 2022 року медіадискурс «Суспільного» переважно відображав внутрішні

соціальні конфлікти через домінуючі нарративи інституційної неспроможності та політичного антагонізму, що закріплювало образ ЛГБТК+ як вразливої групи. Після повномасштабного вторгнення відбувся перехід до домінантного нарративу десек'юритизації через спільний захист, який представляє ЛГБТК+ людей як активних суб'єктів оборони країни. Цей зсув підтверджується кількісними даними: тематика «Вплив війни та участь у спротиві» зросла з маргінальних 1,1 % до 18,0 % усіх згадок, тоді як абстрактне обговорення прав (категорія «Права, політика та законодавство») хоч і скоротилося з 27,6 % до 16,9 %, але набуло прагматичної ваги через прив'язку до потреб військовослужбовців. Загалом «Суспільне» демонструє стабільне домінування позитивно-нейтральної тональності (понад 94 % матеріалів), що свідчить про дотримання професійних стандартів. Важливо, що після 24 лютого 2022 року значно покращилася робота регіональних філій, які раніше були джерелом матеріалів із порушенням журналістських стандартів. Водночас виникла нова проблема – «шкідлива нейтральність» у висвітленні міжнародних новин, коли інформація про дискримінаційні закони подається без належного ціннісного контексту й балансу думок. Ключовою тенденцією є перехід від віктимізації до суб'єктивації ЛГБТК+ спільнот, а також те, що «Суспільне» діє як інституційний щит проти російської дезінформації, оскільки в проаналізованих матеріалах відсутні кремлівські анти-ЛГБТК+ нарративи.

Аналіз Telegram-каналу «Труха Україна» демонструє складну та неповну трансформацію. До повномасштабного вторгнення його риторика була переважно ворожою: 57,5 % публікацій мали негативну тональність, а позитивна була відсутня. Домінували нарративи, що інструменталізували страх та висміювання: нарратив загрози традиційним цінностям, карикатуризації ЛГБТК+ як абсурдних фігур, зовнішньої ідеологічної інтервенції та соціальної небезпеки. Після 24 лютого 2022 року спостерігається часткове пом'якшення: частка не-

гативних публікацій знизилася до 40 %, а позитивні матеріали склали 6,67 %. З'явився нормалізаційно-легітимувальний наратив, що відображає позитивні зміни. Однак проблемні патерни зберігаються. Наратив протистояння з консервативними силами залишається центральним, а для підриву легітимності спільноти продовжує використовуватися наратив дискредитації через сатиру та іронію. Найбільш стійким виявився дискримінаційний наратив, що зображує трансгендерних людей як образ небезпеки та неприродності, що проявляється у використанні некоректної термінології («трансвестити» замість «трансгендерні люди») та викривленні їхніх ідентичностей (Polishchuk, 2025). Таким чином, хоча риторика каналу еволюціонувала, вона залишається значною мірою стигматизуючою, особливо щодо найбільш вразливих груп усередині ЛГБТК+ спільнот.

Узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що війна Росії проти України каталізувала складну трансформацію медіарепрезентації ЛГБТК+ спільнот у цифровому просторі. Цей процес характеризується глибокою поляризацією: наративи підтримки та солідарності, посилені участю ЛГБТК+ осіб в обороні країни, стикаються з потужним опором, часто підсиленним відлунням російської пропаганди. Ключовими рисами є феномен «умовної інклюзії» в коментарях на TikTok та Instagram (прийняття ЛГБТК+ залежно від відповідності соціальним ролям), фундаментальна трансформація дискурсу суспільного мовника в бік десек'юритизації (представлення ЛГБТК+ як активних суб'єктів суспільства, а не загрози) та неповна, суперечлива еволюція в Telegram-каналі «Труха Україна», де стигматизуючі наративи зберігаються.

На основі аналізу сформульовано рекомендації для журналістів, редакцій і цифрових платформ щодо протидії гомофобним наративам та забезпечення інклюзивної медіарепрезентації. По-перше, журналістам та контент-мейкерам необхідно перейти від термінологічної грамотності до нара-

тивної компетентності, що передбачає не лише коректне вживання слів, а й активну протидію наративам опору, таким як «не на часі» чи «загроза дітям». По-друге, медіа мають забезпечити етичну та збалансовану репрезентацію всієї багатоманітності ЛГБТК+ спільнот, з акцентом на голоси маргіналізованих груп, зокрема трансгендерних людей, для подолання «умовної інклюзії». По-третє, платформи, як-от TikTok та Instagram, повинні вдосконалити модерацию, перейшовши від реакції на окремі тригери до контекстуального аналізу ворожих наративів, аби гарантувати безпеку, видимість та інклюзивність. Реалізація цих заходів є критично важливою для формування демократичного українського суспільства та ефективного протистояння авторитарній ідеології агресора.

Список використаних джерел

- Білоусенко, О., Півторак, О., Сливенко, О., & Ілюк, К. (2022, 18 листопада). «Ти або росіянин, або гей»: Досліджуємо російську ЛГБТ-дезінформацію у соціальних мережах. *Detector Media*. <https://detector.media/monitorynh-internetu/article/204999/2022-11-18-ty-abo-rosiyanyn-abo-gey-doslidzhuiemo-rosiysku-lgbt-dezinformatsiyu-u-sotsialnykh-merezhakh/>.
- Київський міжнародний інститут соціології. (2024). *Сприйняття ЛГБТ людей та їхніх прав в Україні: Аналітичний звіт (травень 2024)*. <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1417&lang=uk>.
- Luciani, L., & Shevtsova, M. (2024). Sexuality securitized: how Russia's invasion of Ukraine reconfigures (anti-)LGBTQ politics in Eastern Europe. *Journal of Gender Studies*, 34 (5), 655–668. <https://doi.org/10.1080/09589236.2024.2427198>.
- Polishchuk, L. (2025). Analysis of LGBTQ+ narratives in the telegram channel “Truha Ukraine”. *Printing Horizon*, 2 (18), 34–51. [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2025.2\(18\).338196](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2025.2(18).338196).
- Tsaturyan, A. (2024). Visualizing the Emergence of Political Homophobia: Anti-LGBTQ+ and Anti-Ukrainian Sentiment in Russian Public Opinion. *Socius*, 10. <https://doi.org/10.1177/23780231241234622>.